

TEHISARU JUHEND ADVOKAATIDELE

Juhend on kehtestatud soovituslikuna advokatuuriseaduse § 12 punkt 18 alusel.

I osa Üldine

1. Juhend on kehtestatud soovituslikuks järgimiseks kutsetegevuses advokaatidele ja advokaadibüroos töötamise raames büroode teistele töötajatele. Tehisaru on arengufaasis, mistõttu juhendis käsitletud riske ja toodud soovitusi ei saa käsitleda ammendavana. Seepärast on oluline, et pärast tehisaru kasutuselevõttu advokaadid jätkaks oskuste arendamist nende uute tehnoloogiate vastutustundlikuks kasutamiseks.

2. Mõisted

Tehisaru	(<i>Artificial intelligence, AI</i>) on mistahes süsteem, mis suudab sooritada ülesandeid pealtnäha inimintelligentsi kasutades. Üks viis tehisaru mõistmiseks on käsitleda seda kui laia üldmõistet. Selle üldmõiste raames võib tehisaru näha kui ülesehitust või põhikontseptsiooni, mis sisaldab mitmesuguseid alamkategoriaid. Nende hulka kuuluvad masinõpe (<i>machine learning, ML</i>), süvaõpe (<i>deep learning, DL</i>), suured keelemudelid (<i>large language model, LLM</i>) ja generatiivne tehisaru. Nende alamkategoriate kogum tehisarus loob spetsiifilised alad, mis kõik on suunatud ühisele sihile - arendada arvutisüsteeme, mis on võimelised jäljendama või matkima inim mõistust.
Masinõpe	Masinõpe tugineb algoritme kasutades suurtele andmekogumitele, et "õpetada" neid algoritme iseseisvalt mustreid tuvastama ja selle põhjal ennustusi või soovitusi formuleerima. Erinevalt tavapärasest programmeerimisest, mille puhul inimesed kirjutavad juhiseid, et arvuti kindlaid ülesandeid lahendaks, laseb masinõpe algoritmidel endal õppida ning ajapikku muutuda paremaks, kohanedes uute andmete ja kogemustega.
Süvaõpe	Süvaõppemeetodid, tuntud ka kui sügavad närvivõrgud (või tehisneurovõrgud), jäljendavad inimaju tööd, et õpetada arvutisüsteeme andmekogumites ära tundma keerulisi mustreid. See saavutatakse tänu mitmekihilistele närvivõrkudele, mis on võimelised iseseisvalt tuvastama andmetest olulisi üksikasju ja õppima neid ilma inimese sekkumiseta. Süvaõppe tuumvõimeid rakendatakse paljudes valdkondades, alates kõnetuvastusprogrammide kuni isejuhtivate sõidukiteni. See on muutnud süvaõppe tehisintellekti arengus asendamatuks, võimaldades luua süsteeme, mis suudavad keerukaid andmekogusid mõista ja tõlgendada moel, mis varasemalt polnud võimalik.
Generatiivne tehisaru	(<i>Generative AI</i>) on tehisaru alamvaldkond, mis keskendub uue ja ainulaadse sisu loomisele ehk genereerimisele, luues muuhulgas teksti, pilte, muusikat

	ja videoid. Generatiivne tehisaru on süsteem, mis suudab luua suuri andmekoguseid masintöödeldes sisu, mida pole kunagi varem eksisteerinud. See võimekus võimaldab generatiivsel tehisarul luua sisu, mis matkib inimlikku loovust ning genereerib täiesti uut ja unikaalset sisu. Mudeleid, mis genereerivad sisu, treenitakse suurte andmekogumite alusel ning selline treenimine kestab kuudest kuni aastateni olenevalt andmete hulgast.
Suured keelemudelid	Tehisaru üheks keskseks haruks on suured keelemudelid (LLM), mis keskenduvad inimkeele tõhusamale mõistmisele, loomisele ja tõlkimisele. Need süsteemid võimaldavad arvutitel suhelda inimkeele tasemel, matkides inimaju kompleksust. Nende mudelite arendajad, andmeallikate hoidjad, on kogunud erinevaid andmeid uuemast veebisist kuni ajalooliste allikateni, et parandada meie päringutele ja vajadustele vastamise täpsust. Nad analüüsivad keerukaid seoseid erinevate terminite ja väljendite vahel loomaks näiteks seoseid sõnal "kass" sõnadega "nurruma", "vurrud" või "poeg", moodustades sisukaid assotsiatsioone. Näidisteks on OpenAI ChatGPT, Google'i Gemini, samuti õigusvaldkonna spetsiifiline Harvey.ai.

II osa

Tehisaru kasutamise põhimõtted advokaadi kutsetöös

1. Advokaat võib kasutada tehisaru nii õigusteenuse osutamisel kui ka büroo pidamisel. Tehisaru võib osutada heaks tööriistaks suurte andmemahutude töötlemisel, uue valdkonnaga esmasel tutvumisel ja teiste riikide õiguse ning praktika uurimisel. Tehisaru kasutamisel oma kutsetöös advokaat:

- (i) juhindub seadustest, advokatuuri organite õigusaktidest ja otsustest, advokaadi kutseetika nõuetest ning headest kommetest ja südametunnistusest ning kliendi huvidest (AdvS § 44 lg 1 p 1);
- (ii) arvestab mh kliendi, tööülesande, valdkonna ja tehisaru tööriista enda iseloomuga;
- (iii) võtab arvesse alltoodud põhimõtteid.

2. Kutsetöö kvaliteet

2.1 Õigusteenust osutab advokaat, mitte tehisaru, ning tehisaru ei tohi õigusteenust osutada advokaadi eest. Seega igasugune nõuanne, mille andmisel kasutatakse tehisaru abi, peab olema advokaadi poolt kontrollitud.

2.2 On üldteada, et tehisaru annab piiratud üldistusvõime tõttu mittekorrektseid vastuseid, sh seaduse sätte väära tõlgenduse näol, tõlgendab valesti talle antud sisendit või viitab ühe riigi seaduste ja kohtupraktika asemel hoopis teise riigi omadele. Seega tehisaru kasutamisel ei tohi advokaat kontrollimata tugineda vastustele, mida tehisaru annab, vaid peab alati veenduma õigsuses ja asjakohasuses. Oluline on meeles pidada, et advokaadi igapäevatöö seisneb oma kutseoskuste põhjal asjatundlike otsuste tegemises. Selle jaoks peab advokaat olema tuttav kasutatava tehisaru süsteemi ülesehituse ja omadustega ning sellest tulenevalt ka süsteemi puudustega.

2.3 Tehisaru kasutamine nõuab nõustatava õigusvaldkonna piisavat tundmist tasemel, et advokaat oleks võimeline andma pädevat õigusabi. Sellest tulenevalt peab advokaat meeles pidama ka oma seadusest tulenevat kohustust pidevalt oma kutselaseid teadmisi ja oskusi täiendada (AdvS § 44 lg 2).

2.4 Olukorras, kus advokaat tugineb oma kutsetegevuses suures osas tehisarult saadavale sisendile, ise vastavat teemat sisuliselt valdamata, ei ole tagatud advokaadi kutsetöö kvaliteet.

Tehisaru kasutamise korral hõlmab see aina suuremal määral ka kutsetegevusega külgnevaid oskusi, sh tehnilisi teadmisi tehisaru lahenduste kasutamisest, kuid eelkõige on tehisaru kontekstis ja kaalutusõiguse rakendamisel oluline ikkagi tagada piisavate õigusteadmiste olemasolu.

3. Sõltumatus

3.1 Advokaat on õigusteenust osutades sõltumatu (AdvS § 43 lg 1), ehk ta peab tegutsema vabana välismõjudest, sh tulenevalt tema isiklikest huvidest või välissurve.

3.2 Oluline on silmas pida, et eriti generatiivse tehisaru puhul ei ole välistatud, et saadav teave põhineb kallutatud andmetel ega ole objektiivne. Seetõttu on advokaadil alati vajalik veenduda:

- (i) kasutatava tehisaru süsteemi alustes ja piirides, s.t analüüsida, millist konkreetset tehisaru mudelit rakendatakse ja mis on selle ülesehitus ja kvaliteet;
- (ii) enda antud sisendi ja tehisaru süsteemist saadud väljundi õigsuses.

Advokaat ei tohi täiendavat analüüsi teostamata tugineda teabele, mida tehisaru talle annab.

4. Konfidentsiaalsus ja küberturvalisus

4.1 Enne tehisaru tööriista kasutamist peab advokaat veenduma, et selle kasutamine ei riku advokaadi kohustusi ega kutsetagatise, sh konfidentsiaalsuskohustust (AdvS § 43 lg 2, § 45). Vähemolulised ei ole ka teised seadusest tulenevad kohustused nagu isikuandmete kaitse (sh andmete piiriülene liikumine) ja küberturvalisus, mis tulenevad mh isikuandmete kaitse üldmäärusest (IKÜM), isikuandmete kaitse seadusest (IKS), teistest valdkonda reguleerivatest õigusaktidest ning advokaadibüroodes kehtestatud andmetöötluse reeglitest, privaatsuspoliitikast ja infoturbe juhenditest jm dokumentidest.

4.2 Generatiivse tehisaru lahenduste puhul, eriti tasuta lahenduste puhul, on probleemiks näiteks see, et rakendus võib kasutada sellesse sisestatud teavet enda arendamiseks ning seega edaspidi ka teiste isikute küsimustele vastamiseks. Samuti võib süsteem ise olla ebapiisava turvalisusastmega, mistõttu võib kolmandatel isikutel olla võimalik saada ligipääs süsteemile ja selle kaudu advokaadi poolt süsteemi sisestatud teabele.

4.3 Probleemide vältimiseks peab advokaat vältima isikustatud ja konfidentsiaalse teabe sisestamist generatiivse tehisarusse, aga ka muudesse süsteemidesse. Konfidentsiaalset ja isikustatud teavet võib süsteemi sisestada juhul, kui:

- (i) on tegemist süsteemiga, mille puhul on tagatud advokatuuriseaduses ja teistes advokaadi tööd ning isikuandmete kaitset reguleerivates aktides nõutud tasemel konfidentsiaalsus ja turvalisus ja
- (ii) sellise teabe põhjal ei ole kolmandatel isikutel võimalik tuvastada kliendi isikut ega asja. Piisava konfidentsiaalsus- ja turvalisustasemega võib olla nt advokaadi poolt kasutatava teenusepakkuja loodud süsteem, mille kasutustingimused on koostatud advokaaditöö spetsiifikat silmas pidades, ning mis tagab, et vastav teave ei ole hiljem kolmandate isikute, sh süsteemi teiste kasutajate poolt (kogumis) ligipääsetav, samuti et süsteem ei kasuta sellist teavet oma toote/protsesside arendamiseks.

4.4 Enne mistahes tehisaru süsteemi kutsetöös kasutusele võtmist:

- (i) veendu, et vastavad turvameetmed ja süsteemi sisestatud teabe kasutusviisid ja -eesmärgid on advokaadi kohustustega vastavuses süsteemi kasutustingimustes reguleeritud;
- (ii) lase valdkonnaspetsiifilised (tehnilised) parameetrid üle kontrollida IT- ja küberturvalisuse spetsialistidel;
- (iii) selgita välja ja (vajadusel) räägi läbi teenusepakkujaga, millised õigused on advokaadil/bürool kui süsteemi kasutajal mistahes rikkumise puhul;
- (iv) vali välja usaldusväärne teenusepakkuja. Soovituslik on kasutada vaid tuntud ja tunnustatud teenusepakkujaid, kelle mainet ja tingimusi on võimalik kontrollida mh välistest allikatest.

III osa

Tehisaru kasutaja meelespea

1. **Tagan sõltumatuse ja õigusabi kõrge kvaliteedi.** Õigusabi osutamisel tagan sõltumatuse ja õigusabi kvaliteedi ning kontrollin alati tehisaru väljundi üle, et see oleks õige ja täpne;
2. **Kannan vastutust.** Tehisaru kasutades ei kandu vastutus üle tehisarule – advokaat vastutab õigusabi osutamise eest ka juhul kui osa sisendist pärineb tehisarult;
3. **Tagan kliendisaladuse.** Edastan konfidentsiaalseid andmeid tehisarule vaid juhul kui suudan tagada kliendisaladuse pidamise kohustuse kohase täitmise;
4. **Tagan isikuandmete õiguspärase töötlemise.** Edastan isikuandmeid tehisarule vaid juhul kui suudan tagada andmekaitse kohustuse kohase täitmise.

IV osa

Lisainfo

Riigi Infosüsteemi Amet (RIA) on koostöös AS Cybernetica'ga koostanud aruande¹ tehisaruga seotud riskidest ja nende leevendamisest. Aruanne pakub põhjalikku ülevaadet AI tehnoloogia toimimisest ning toob esile potentsiaalsed ohud ja riskid, mis võivad tekkida nii tehnoloogia arendamisel kui ka kasutamisel. Erilist tähelepanu on pööratud küberturvalisusele ja andmekaitsele ning rõhutatakse vajadust luua selged juhised, et tagada tehisintellekti turvaline kasutamine. Aruandega on soovitatav tutvuda neil, kes puutuvad enda töös tehisaruga tihedalt kokku ning soovivad saada selle kohta rohkem infot. Eestkätt on oluline tutvuda aruande punktiga 6 ning alapunktidega 6.2 ja 6.3, mis keskenduvad konkreetselt tehisintellektiga seotud riskide leevendamisele.

¹ Tehisintellekti ja masinõppe tehnoloogia riskide ja nende leevendamise võimaluste uuring. Leitav: <https://www.ria.ee/sites/default/files/documents/2024-03/Tehisintellekti-masinõppe-tehnoloogia-riskide-uuring-2024.pdf>